

Cum difficile Inmo impossibile est: vt bono peragant exitu: que malo sunt inchoata principio. *i. q. j. pncipat.* Et vniuscuiusq; rei potentissima pars sit principuz. *i. j. ff. de ori. iu.* Magnū igit deuz et saluatorē nostrum Iesum christum et eius auxilium inuocantes. in aut. de ar. in prin. oportet iuri operā daturus pri⁹ erudire animā q̄ corpus. in pb. ff. §. il lud. Et istud sibi ponere principū sine quo totū corruet edificū. *i. q. j. cum pan lus.* Ac dicere cū Marone Virgi. Ab Bone principū glo. *i. c. sedes §. rescrip.* Alias enim p̄psterus diceref ordo: desistente humano subsidio: cōuolare ad auxiliū diuinum de con. dis. *j. omnis christianus in fi.* Quia igit ar dua prima via est vt dicit glo. in. *l. ij. ff. de ver. sig.* Ideo a facilioribus et lenioribus. studium quotoz. p̄cipue tñ iuris inchoandū est. Ne in desperationē: que plerūq; inuenes auerit: iuris studiosos inducat. *insti. d. e ius. et iur. §. bis ergo.*

Legum itaq; impialium facturus interpretationē: ab explanatiōe titulorum exordiri statui: et id quidē q̄ breuissime: postubi paululū quippiam de libris legum ac eozum cognitione et differentia in mediū afferemus.

Libri legum principaliter tres reperiunt. Digestoz siue pandectaruz prim⁹ appellatus. eo quia digerit oēs disputatiōes legū: et in se q̄si in suo luo cōtinet. *l. de ve. tur. enu. l. ij. §. cū omnia.* Pandecte dicunt a pan quod est totū. et dectē doctrina: quia totius iuris doctrinā continēt. vt dicit glo. in pb. *insti. §. igitur.* vel p̄tius a pan quod omne significat et deobme id est capio: dicunt em libz aliquid vniuersaliter cōprehendētes. hinc pandecte legum: theologicte: vel medicē denominant. Et cōtinet hic liber digestozum tres partes. principales: que deinceps in quinquagita pticulares distribute sunt libros: qui cōprehenduntur in. *ff. veteri: infortiati: et nouo.* Vetus. *ff.* tractat principaliter de his q̄ vetusti ori iure: puta a iure naturali originē sumpserūt. quēadmodū sunt q̄si oēs contractus et placitandi vsus. qui sunt a iure naturali: saltem secundario: hoc est iure gentiū introducti. *insti. de iur. na. §. Jus autem gentiū.* propter istam puritatem et simplicitatem veteris iuris quale in. *ff. ve. p̄tinetur: liber iste veteris. ff. solet alba pelle. puroq; cooperto regi.*

Infortiati **S**ecunda pars. *ff.* est digestum infortiati appellata eo vocabulo p̄pter fortes leges circa hereditates disponētes vt dicit glo. in rubro infortiati. vel. *ff. vocabulum magistrale* de quo disputare curiosum est vt ibi dicit glo. Et p̄pterea solet nigra pelle vestiri: quia de causis hereditarijs et bonis defunctorum tractat quo euentu lugubris vestis hoc est nigra eligi debet. *ff. de his q̄. no. infra. l. gero. iur. glo. ff. et in. l. decreto. l. e.*

Nouum. **T**ertia pars. *ff.* appellat digestū nouum. eo qz post vetus ius duodecim tab. noua contineat pretozum edicta. Tractans de cri minibus et delictis et eozum penis. et ideo rubea et sanguinolenta veste induitur.

Codex. **S**ecundus liber legum est Codex. qui quodāmodo eosdem continet titulos qui et in libris. *ff.* p̄tinent. Hic q̄ modicos habet superadditos et de nouo inuētos. Et est iste liber nouijs et recentior q̄ leges. *ff. vt dicit tex. in. l. ij. l. de ve. iur. e.* et ideo florida et viridi veste induitur.

Volumen. **T**ertius liber legū est volumen prinēs in se primo institutiōes impiales. Secūdo tres libros vltimos codicis: hoc est decimū. vndecimū et duodecimum qui.

ff.
Pandecte.

ff. Vetus.

ff. Infortiati

ff. Nouum.

Codex.

Volumen.

Digestum Vetus

ideo non fuerunt repositi ad alios nouem libros codicis tractantes de iure priuato: quia hi tres continent ius publicum: et tractant de iure fisci nec vnq̄ legunt̄ in
scolis vt dicit glo. in fi. de iur. et iur. h. fi. Tertio continet volumē nouē collatiōes
autenticorū. Quarto cōsuetudines feudorū: q̄ collatio decima appellat̄. Ad dūm
et hodie quedā extrauagātes que collatio. xj. solet appellari: et ab ista cōgerie et
conuolūtiōe variorū librorū: hic liber volumen appellat̄ est. Et quia p̄t̄ codicis
et nouarū p̄stitutionū. p̄t̄m etiā quasdā penales et fiscales sanetiōes p̄tinet: et in
nonnullis locis penam trāsgressorib⁹ irrogat. Idcirco bipartita veste: viridi pu
ta et rubea coloratus incedit.

Colla. autēti.

Rubricae. ff. de. Liber primus.

De iusticia et Jure

Imperator Justinianus exposi

turus iura populi romani: p̄mittit de iusticia: a qua ve
luti matre: et quasi fonte quodam: omnia iura emanant.
Quod est iusticia vult: id ius p̄sequit̄. Videndū ergo
quid sit iusticia: quid ius. Unde dicat̄: et quorū sint ei⁹ po
sitiones. Iusticia est p̄stans et p̄petua volūtas ius suum
vnicuiq; tribuēs. A iusticia ius appellat̄: sicut filia a ma
tre. Est autē ius ars boni et equi cui⁹ merito quis nos sa
cerdotes appellat̄: id est sacra iura ministrātes. Est du
plex ius: publicū et priuātū. Publicū spectat ad statu publicum
reip. principaliter. Priuātū ad singulorū vtilitatē. Pri
uātū ius triplex est. Naturale q̄ natura omnia aīalia do
nat. Civile quod vna queq; ciuitas sibi p̄stituit. Ius civile duplex est. Scriptū
quod p̄stitit in sex partib⁹. Rege. Plebiscito. Senatu cōsulto. Principū plac
to. P̄retorū edicto. et i prudentū r̄sio. Non scriptū ius est q̄d vsus approbauit.

Iusticia
Ius:

publicum
priuatum

naturale
civile

Scriptum
Non scriptum

De origine Juris civilis: omnium ma gistratum: et successione prudentum

Origo omnis iuris in ciuitate romana ex. l. xj. tab. sumpsit exordiu. In ius ei
ciuitatis romane: popul⁹ sine certa lege: manu solius regis gubernabatur. Quarta
postmodum ciuitate romana. Romulus populū in. xxx. partes diuisit. Quas p̄
tes curias appellauit: quia tunc reip. curam gerebant: per quas ipse leges quas
dam curiatas ad populū tulit. Tulerunt et sequētes reges: quas omnes sex⁹ pa
pirus vno libro p̄scripsit. et ab eo appellatū: Jus papirianū Deinde expulsis re
gibus propter violatam lucretiam: omnes leges exoluerunt in vna cōsuetudine re
abierūt: et populū romanū cepit quasi viginti annis magis p̄suetudine q̄ lege
vni postea ne id diutius fieret: p̄stituti sunt publica auctoritate decē viri: per
quos peterent leges a greci ciuitatib⁹ atheniēsi et lacedemonioz vt dicit tex. in
fi. de iur. na. h. et nō in elegāter. quoz nomia ponunt. vij. dis. c. ij. has leges in
tabulis eneis scriptas p̄ nostris posuerūt: Datūq; ē eis dē. x. viris: vno anno ius
p̄dictas leges corrigere: et si opus esset interpretari. q̄ ad aduertentes aliqd̄ deesse

Curie

Jus papiria
num.

lex. xii. tab.